

Patrycja Sieląg

Akademia Finansów i Biznesu Vistula

Bruno Gruszka. Sylwetka ludowego polityka z Małopolski Wschodniej

Bruno Stanisław Gruszka był jednym z najwybitniejszych polityków ruchu ludowego w czasach II Rzeczypospolitej. Należał do uznanych i powszechnie szanowanych działaczy z terenu Małopolski Wschodniej. Był bliskim i zaufanym współpracownikiem Wincentego Witosa. Trzykrotny premier napisał o nim:

Miał on zawsze dobre chęci i nigdy żadnych ukrytych zamiarów. Co robił, to było to jawne i szczere. Z powodu swojego postępowania, które czasami było nawet trochę szorstkie, spotykał się z zarzutami niektórych członków klubu. Charakter jego silny i niezłomność zapatrywań okazał się w całej pełni, [kiedy] przyszły ciężkie próby, a przy nich ludzka nieuczciwość, która mogła zniechęcić i złamać każdego słabszego człowieka. On to wszystko przetrwał¹.

Sylwetkę tej niezwykle ciekawej postaci przypomniał historyk i uznany badacz ruchu ludowego dr Janusz Gmitruk, dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie. W książce wydanej przez MHPRL w 2021 roku pt. *Bruno Stanisław Gruszka (1881–1941). Zarys życia i działalności* zaprezentował sylwetkę tego ludowca. Jak podkreślił we wstępie:

¹ *Alfabet Witosa*, wstęp i oprac. M. Ratyński, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa 2024, s. 44.

Bruno Gruszka był jednym z najwybitniejszych polityków ruchu ludowego w czasach II Rzeczypospolitej. Ten działacz społeczny, polityk i parlamentarzysta urodził się i mieszkał w Małopolsce Wschodniej. Miał tam szansę poznać działalność przywódców Polskiego Stronnictwa „Piast” z Wincentym Witosem na czele. Pod ich wpływem związał się z ruchem ludowym na dobre i złe. Od samego początku działalności aż do kresu życia był bliskim współpracownikiem lidera stronnictwa i jego prawą rękę w małopolskiej organizacji (s. 11).

Gruszka urodził się 6 października 1881 roku w Skołoszowie w rodzinie chłopskiej, mającej 18-morgowe gospodarstwo. Był synem budowniczego Michała i Ewy z Bartoszewskich. Ukończył gimnazjum w Jarosławiu (1900) oraz eksternistycznie Seminarium Nauczycielskie w Tarnowie (1906). Studia rozpoczął w 1905 roku we Lwowie, po trzech latach przeniósł się na Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, na którym uzyskał tytuł doktora prawa w 1910 roku. W kolejnych latach pracował jako adwokat, często w procesach politycznych.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku Gruszka brał aktywny udział w organizowaniu struktur PSL „Piast” na terenie powiatu jarosławskiego. Jako prawa ręka Witosa był członkiem Zarządu Dzielnicowego PSL „Piast” w Rzeszowie i Zarządu Okręgowego w Krakowie. Od 1924 do 1931 roku zasiadał w Radzie Naczelnej Stronnictwa. W 1922 roku dostał się z okręgu nr 47 (powiaty: jarosławski, łańcucki, nizański, przeworski i rzeszowski) do Sejmu I kadencji, w którym zasiadał do 1927 roku. Dał się poznać jako aktywny poseł. Został wiceprzewodniczącym Komisji Budżetowej. Sejm wybrał go też na członka dyrekcji Pocztovej Kasy Oszczędności w Warszawie.

Po zjednoczeniu ruchu ludowego Gruszka był od 1931 do 1939 roku członkiem Rady Naczelnej SL. Zasiadał również w NKW SL, był sekretarzem Zarządu Okręgowego SL na Małopolskę i Śląsk (1931–1934) i następnie prezesem Zarządu Okręgowego SL w Krakowie (1934–1939). Współorganizował wiele antysanacyjnych wystąpień chłopskich, m.in. strajk chłopski w 1937 roku w Małopolsce, za co od września 1937 do kwietnia 1938 roku był więziony we Lwowie i Przemyślu.

Obok politycznej aktywności, Gruszka był w II RP czynny w Małopolsce Wschodniej na polu gospodarczym i spółdzielczym. Założył

Bank Rolników i Rzemieślników w Radymnie i w Przemyślu, Bank Włociański w Jarosławiu. Prowadził Towarzystwo Powroźnicze w Radymnie, które zatrudniało kilkadziesiąt rodzin. Był prezesem IV Okręgu Przemyskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” oraz Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego we Lwowie, a także długoletnim radnym miejskim w Radymnie.

Po agresji Związku Sowieckiego na Polskę, jako uznany działacz polityczny, Gruszka został aresztowany przez NKWD. Zmarł w więzieniu w Przemyślu 4 marca 1941 roku. Pochowano go na cmentarzu parafialnym w Radymnie. W 2021 roku, z okazji 140. rocznicy urodzin i 80. rocznicy śmierci odbyły się lokalne obchody, przypominające życie i działalność ludowca. Grób Gruszki został, za sprawą Instytutu Pamięci Narodowej, poddany renowacji.

Monografia dr. Gmitruka jest wartościową syntezą prezentującą działalność ludowego pośla i społecznika. Autorowi udało się przybliżyć w ciekawy sposób sylwetkę Gruszki i przedstawić ją na tle epoki, w której żył i pracował na rzecz wsi Małopolski Wschodniej. Książka składa się ze wstępu, zarysu życia i działalności Gruszki, wybranych dokumentów z epoki oraz licznych fotografii, pochodzących najczęściej ze zbiorów Zakładu Historii Ruchu Ludowego.

W kontekście tegorocznej 150. rocznicy urodzin Wincentego Witosa warto przypomnieć, niestety dalej zapomnianą postać Brunona Gruszki – prawej ręki i bliskiego przyjaciela lidera chłopów.

Patrycja Sieląg

Janusz Gmitruk, *Bruno Stanisław Gruszka (1881–1941). Zarys życia i działalności*, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa 2021, ss. 188.